

Pracovný zošit

Ekologické poľnohospodárstvo a predaj z dvora

11.- 13.11 2009 penzión Dolinka, Liptovská Teplička

**so zameraním na živočíšnu výrobu +
exkurzia na PPD Šuňava a PPD L.Teplička**

Tento projekt sa realizuje vďaka grantu nadácie EKOPOLIS, je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho spoločenstva, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky

© EKOTREND Slovakia, editácia zošita Ing. Daniel Lešínský

Obsah

1. Legislatíva a skúsenosti predaja z dvora na Slovensku	3
2. Legislatíva ekologického poľnohospodárstva	4
3. Podmienky podpory pre ekologické poľnohospodárstvo v rámci PRV 2007 – 2013	6
4. Inšpekcia a certifikácia biofarmárov – stav, hlavné nedostatky a riešenia	7
5. Manuál predaja z dvora a kontrola výroby potravín v súvislosti s predajom z dvora	9
6. Zväz EKOTREND a jeho aktivity v roku 2009	10
7. Projekt „Z dvora“; www.predajzdvora.sk ; LPK vo Zvolene + Zaježová, PRV	12
8. Klubový predaj farmárskych výrobkov a program BIO do škôl	14
9. Často kladené otázky	15
10. Živočíšna výroba v horských oblastiach	17
11. Bio-ovčiarstvo a ovčiarske výrobky včera a dnes	19
12. Chov a výživa zvierat v systéme ekologického poľnohospodárstva	20
13. Mliečne automaty, ich ekonomika a prevádzka v SR	23
14. Spracovanie, hygiena a marketing na rodinnej farme	26
15. Produkcia biovajec na Slovensku	27
16. Registrácia fariem a lokálnych potravinových komún na stránke www.predajzdvora.sk	28
17. Poradenstvo v ekologickom poľnohospodárstve	29

+ Informačný manuál predaj z dvora

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

1. Legislatíva a skúsenosti predaja z dvora na Slovensku

Ing. Soňa Supeková, Gen. riaditeľka sekcie potravinárstva, výživy a obchodu, MPSR;

sona.supekova@land.gov.sk

Na podnet MP SR bolo vypracované nariadenie vlády SR č. 352/2009 Z.z. z 19. augusta 2009, ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu, mäsa z hydiny a domácich králikov, voľne žijúcej zveri a zveriny z nej, ktoré rieši predaj z dvora malých množstiev živočíšnych produktov a pomôže vytvárať lepšie podmienky pre rozvoj vidieka a to tým:

- že sú priamo od prvovýrobcu (z farmy) predávané potraviny živočíšneho pôvodu konečnému spotrebiteľovi alebo maloobchodnej prevádzkarni, ktoré sú čerstvé, priemyselne nespracované (chemicky neošetrené- nekonzervované),

- zvýši sa priamy príjem malých roľníkov a podnikateľov priamym predajom, čo podporí aj agroturistiku, spestrí sortiment ponúkaných produktov v naturálnej forme.

V nariadení vlády boli upravené malé množstvá prvotných produktov živočíšneho pôvodu a to : produktov akvakultúry, medu, mlieka, vajec, mäsa z hydiny a zajacovitých zvierat prvovýrobcami a malé množstvá zveriny z voľne žijúcej zveri. Malé množstvá prvotných produktov živočíšneho pôvodu musia pochádzať z vlastnej produkcie, chovu, výlovu alebo rybolovu alebo farmy, chovu alebo činnosti prvovýrobcu.

Prvovýrobca musí vykonať ohlásenie činnosti - registráciu na príslušnej RVPS.

Charakteristika jednotlivých komodít na predaj z dvora:

- produkty akvakultúry - sú to ryby v živom stave alebo zabitú nespracované, čerstvé ryby vcelku alebo upravené,
- surové kravské mlieko, surové mlieko ovčie, surové mlieko kozie,
- vajcia – netriedené ponúkané konečnému spotrebiteľovi v mieste produkcie vajec, na miestnom trhovisku alebo trhovom mieste,
- včelí med – med z vlastnej produkcie jednotlivého prvovýrobcu – med z ročnej produkcie,
- mäso hydiny- konečnému spotrebiteľovi alebo do maloobchodnej predajne,
- mäso zajacovitých - konečnému spotrebiteľovi alebo do maloobchodnej predajne,
- mäso zveriny – malé množstvo ulovenej veľkej voľne žijúcej zveri- môže užívateľ poľovného revíru priamo predať konečnému spotrebiteľovi alebo do maloobchodnej prevádzkarne, alebo na osobnú spotrebu, spotrebu členov poľovného združenia alebo spotrebu hostí užívateľa poľov. revíru – je všetka zverina veľkej voľne žijúcej zveri, ulovenej v poľovnom revíri za poľovnícku sezónu,
- malé množstvo ulovenej malej voľne žijúcej zveri - môže užívateľ poľovného revíru priamo predať konečnému spotrebiteľovi alebo do maloobchodnej prevádzkarne, alebo na osobnú spotrebu, spotrebu členov poľovného združenia alebo spotrebu hostí užívateľa poľov. revíru – je všetka zverina malej voľne žijúcej zveri, ulovenej v poľovnom revíri za poľovnícku sezónu.

Všetci prvovýrobcovia musia:

- byť zaregistrovaní na príslušnej RVPS

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

- mať označené predávané produkty podľa nariadenia vlády (výrobca, dátum spotreby, návod na prípravu)
- viesť agendu (pre jednotlivé predávané produkty podľa nariadenia 352/2009 o ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu, mäsa z hydiny a domácich králikov, voľne žijúcej zveri a zveriny z nej)

Ďalšie nariadenie týkajúce sa predaja z farmy je nariadenie vlády 283/2009 z 1. júla 2009, ktorým sa ustanovujú opatrenia na úpravu požiadaviek na konštrukciu, usporiadanie a vybavenie potravinárskych prevádzkarní s malým objemom výroby.

Tieto prevádzkarne musia spĺňať veterinárno-hygienické požiadavky uvedené v tomto nariadení vlády.

Tieto nariadenia vlády by mali pre obce a mestá priniesť osoh v tom, že malí farmári budú môcť na mieste speňažiť svoje produkty. Obyvatelia Slovenska budú mať možnosť si kúpiť čerstvé slovenské potraviny. Týmito nariadeniami sa zabráni aj tomu, aby na našom trhu predávali tzv. podnikatelia z iných okolitých štátov, ktorí vykonávajú predaj hlavne mäsa často v nehygienických podmienkach a bez potrebného súhlasu.

2. Legislatíva ekologického poľnohospodárstva

Ing. Peter Tatarka; MPSR - Predaj z dvora, Ekologické potraviny; e-mail: peter.tatarka@land.gov.sk

Ekologické poľnohospodárstvo – ekologická výroba

Systém, ktorý rešpektuje životný cyklus prírodných systémov snaží sa zásobovať spotrebiteľov, čerstvými, chutnými a pravými potravinami.

Trojité úloha EP:

- spoločenská: plnenie požiadavky spotrebiteľov (biopotraviny, bioprodukty)
- ochrana životného prostredia (biodiverzita, prírodné zdroje a pohoda zvierat)
- sociálna: rozvoj vidieka, agroturistika

biopotraviny:

predstavujú trend zdravej výživy a zdravého životného štýlu ►znižovanie výskytu civilizačných ochorení.

Jedným z cieľov ekologického poľnohospodárstva je výroba potravín s výnimočnou chuťou, štruktúrou a kvalitou.

Toto sa na úrovni farmy dosahuje prísny zákazom použitia geneticky modifikovaných organizmov (GMO) a prísny obmedzením používania:

- syntetických pesticídov (herbicídov, fungicídov atď.),
- priemyselných hnojív (hlavne dusíkatých),
- antibiotík.

Poľnohospodári taktiež vytvárajú vysokú kvalitu produktov:

- viacročným striedaním plodín,
- umožnením dostatočne dlhej doby dozrievania rastlín a pohody zvierat,
- používaním domácich druhov rastlín a plemien zvierat.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

Spotrebiteľský dopyt po biopotravinách a popularita ekologického poľnohospodárstva spôsobila, že úradné predpisy, programy a plány v EÚ sú obsiahle a dôkladne prepracované.

Európsky akčný plán pre ekologické potraviny a poľnohospodárstvo vymedzuje 21 iniciatív a dáva si za cieľ dosiahnutie rozvoja trhu s ekologickými potravinami a zlepšenie noriem zvýšením účinnosti, transparentnosti a dôvery spotrebiteľov.

Národná legislatíva o ekologickej poľnohospodárskej výrobe:

Zákon č. 189/2009 Z.z. o ekologickej poľnohospodárskej výrobe

Zákon č. 291/1996 Z.z. o odrodách a osivách v znení zákona č. 470/2002 Z. z., zákon č. 597/2006 Z.z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy

K 01.01.2009 sú v platnosti tieto európske nariadenia o ekologickej poľnohospodárskej výrobe:

Nariadenie Rady (ES) č. 834/2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov, ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (EHS) č. 2092/91

Toto nariadenie poskytuje základ pre trvalo udržateľný rozvoj ekologickej výroby a zároveň zabezpečuje efektívne fungovanie vnútorného trhu, zaručuje spravodlivú hospodársku súťaž, zabezpečuje dôveru spotrebiteľa a chráni jeho záujmy.

Nariadenie Komisie (ES) č. 889/2008, ktorým sa ustanovujú podrobné pravidlá implementácie nariadenia Rady (ES) č. 834/2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov so zreteľom na ekologickú výrobu, označovanie a kontrolu

V tomto nariadení sa ustanovujú osobitné pravidlá ekologickej výroby, označovania a kontroly v súvislosti s Výrobkami uvedenými v článku 1 ods. 2 nariadenia (ES) č. 834/2007.

Nariadenie Rady (ES) č. 967/2008, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 834/2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov.

Podporné nástroje Ministerstva pôdohospodárstva SR

Program rozvoja vidieka – opatrenie 1.2.

Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov

- osobitný dôraz je kladený na podporu spracovania ekologickej produkcie.
Ekologické poľnohospodárstvo je podporované v rámci AEO (PRV SR 2007 – 2013)
- na ornej pôde 218,12/152,69 €
- pri pestovaní zeleniny, liečivých,
- koreninových a aromatických rastlín 487,75/376,75 €

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

- v ovocných sadoch a vinohradoch 900,00/671,15 €
- na trvalých trávnych porastoch 137,39/ 96,16 €

Ďalšie formy podpory

Informačná a propagačná kampaň zameraná na:

- informovanie spotrebiteľov,
- informovanie zariadení spoločného stravovania, predovšetkým škôl, nemocníc a ďalších kľúčových účastníkov v potravinovom reťazci o výhodách ekologického poľnohospodárstva,
- poukazovaním na úžitok ekologického poľnohospodárstva pre životné prostredie,
- zvýšenie uvedomenia spotrebiteľov a uznávania ekologických výrobkov vrátane uznávania loga EÚ,
- posilnenie výskumu ekologického poľnohospodárstva a výrobných metód.

3. Podmienky podpory pre ekologické poľnohospodárstvo v rámci PRV 2007 – 2013

Ing. Ján Haluška (Odbor environmentálnych činností, MPSR); e-mail: jan.haluska@land.gov.sk

Právne predpisy upravujúce podmienky poskytovania podpory podľa programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013

- Nariadenie vlády SR č. 499/2008 Z.z. o podmienkach poskytovania podpory podľa programu rozvoja vidieka + novela nariadenia č. 121/2009 Z. z.
- Metodický pokyn MP SR č. 1569/2009-920 k cit. nariadeniam zverejnený vo Vestníku MP SR 2009 čiastka 8, bod 34
- Oznámenie MP SR o výške platieb určených na jednotlivé opatrenia v Programe rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 (č. 681/2009-100) zverejnené vo Vestníku MP SR 2009 čiastka 1, bod 3

Výšky platieb pre podopatrenie „Ekologické poľnohospodárstvo“

(konverzia/po konverzii)

ekologické poľnohospodárstvo:

• na ornej pôde,	218,12 / 152,69 €
• pri pestovaní zeleniny (vrátane zemiakov), liečivých, koreninových a aromatických rastlín,	487,75 / 376,75 €
• v ovocných sadoch a vinohradoch,	900,00 / 671,15 €
• na trvalých trávnych porastoch,	137,39 / 96,16 €

Pozn. pri platbe na zeleninu, liečivé, aromatické a koreninové rastliny sa rozumie výška platby ako súčet výšky platby na ornú pôdu v EP a zeleninu., t. j. žiadateľ dostane na všetku svoju výmeru ornej pôdy zaradenej do ekologickej poľnohospodárskej výroby platbu ako na ornú pôdu a na hektáre zeleniny v systéme EPV dostane tzv. doplnkovú platbu vo výške platby na zeleninu.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

4. Inšpekcia a certifikácia biofarmárov – stav, hlavné nedostatky a riešenia

Ing. Jaroslav Drobný (Naturalis SK, s.r.o.); e-mail: drobny@naturalis.sk

Naturalis SK, s.r.o. je spoločnosť, vykonávajúca kontrolu a certifikáciu v ekologickej poľnohospodárskej výrobe (EPV). Svoju činnosť vykonáva na základe **oprávnenia na výkon činností v EPV**, ktoré vydal príslušný orgán pre EPV v Slovenskej republike (SR) - Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave (ÚKSÚP) dňa 26.01.2009 s platnosťou do 18.07.2011. Podkladom ale aj podmienkou na vydanie oprávnenia je **osvedčenie o akreditácii** č. P-022 pre certifikačný orgán podľa EN 45011 (certifikácia produktov v systéme EPV) s platnosťou 18.07.2007 – 18.07.2011 a č. I-031 pre inšpekčný orgán typu A podľa ISO/IEC 17020 (inšpekcia výrobkov, výroby a služieb) s platnosťou 17.12.2007 – 17.12.2010.

Kontrolu a certifikáciu vykonáva Naturalis SK, s.r.o. podľa **platnej legislatívy**:

- **Zákona č. 189/2009** Z.z. o ekologickej poľnohospodárskej výrobe,
- **nariadenia Rady (ES) č. 834/2007** o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov, ktorým sa zrušuje nariadenie (EHS) č. 2092/91, doplneného nariadením Rady (ES) č. **967/2008** (označovanie),
- **nariadenia Komisie (ES) č. 889/2008** ktorým sa ustanovujú podrobné pravidlá implementácie nariadenia Rady (ES) č. 834/2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov so zreteľom na ekologickú výrobu, označovanie a kontrolu, doplneného nariadeniami Komisie (ES) č. **1235/2008** (dovoz z tretích krajín), **1254/2008** (kvasnice), **710/2009** (akvakultúra a morské riasy),
- **nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004** o úradných kontrolách,
- ďalšej platnej legislatívy (zákon o potravinách, osivách, krmivách, veterinárne predpisy a nariadenia...)

Členské štáty zabezpečujú, že stanovený systém kontrol umožňuje **vysledovateľnosť každého produktu** na všetkých stupňoch výroby, prípravy a distribúcie najmä s cieľom poskytnúť spotrebiteľom záruky, že ekologické produkty sa vyrobili v súlade s požiadavkami ustanovenými týmito nariadeniami. Povaha a frekvencia kontrol sa určuje na základe posúdenia rizika výskytu nezrovnalostí a porušovaní dodržiavania požiadaviek (**minimálne raz ročne**). Členské štáty EÚ môžu vyňať z kontroly tých prevádzkovateľov, ktorí predávajú priamo konečnému spotrebiteľovi (vyrábajú, pripravujú, uskladňujú produkciu na mieste predaja). Každý prevádzkovateľ, ktorý spĺňa požiadavky nariadenia a prispieva na výdavky spojené s kontrolou má byť zahrnutý do systému kontrol.

Rozsah kontroly a certifikácie:

- rastlinná výroba
- živočíšna výroba
- zber voľne rastúcich rastlín a ich častí
- krmivá, krmne suroviny a krmne zmesi
- osivá a vegetatívny množiteľský materiál
- potraviny
- obchody a sklady
- dovoz

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

Kontrola všetkých registrovaných prevádzkovateľov sa vykonáva na základe podpísanej zmluvy o kontrole a certifikácii. Táto činnosť je spoplatnená podľa schváleného cenníka. Prevádzkovateľom sa zasielajú podklady písomne formou tlačív na doplnenie (vstupná kontrola, prihláška ku kontrole a certifikácii), verifikujú sa v kancelárii Naturalis SK, s.r.o. a fyzicky pri kontrole prevádzkovateľa, kde sa vyplňuje správa z kontroly. Úplná kontrola pozostáva z kontroly pozemkov, chovaných zvierat, technologických liniek na výrobu potravín, krmív a osív, skladovacích a ustajňovacích priestorov, vedenej evidencie – podľa charakteru vykonávanej a registrovanej činnosti. Inšpektori kontrolujú jednotlivé prevádzky prevádzkovateľov samostatne - podľa uvedeného rozsahu kontroly a certifikácie (osobitne rastlinná výroba, živočíšna výroba...).

Certifikácia sa vykonáva po ukončení kontroly a dodaní všetkých požadovaných údajov na základe žiadosti o vydanie certifikátu. Tieto majú dve formy a podľa toho sa certifikačné konanie môže týkať certifikácie jedného konkrétneho produktu s uvedením jeho množstva v žiadosti a následne v certifikáte, alebo certifikácia výrobkov vyrábaných prevádzkovateľom – osobitne podľa rozsahu kontroly a certifikácie (produkty rastlinnej výroby, živočíšnej výroby...).

V prípade zistenia nezrovnalostí vykonávajú inšpektori okrem úplnej kontroly **následné kontroly**, ktoré sú zamerané na kontrolu odstránenia zistených nedostatkov. Môžu **odoberať vzorky** vyrábanej produkcie a odovzdávať ich do laboratórií ÚKSÚP-u alebo do iných laboratórií.

Certifikačná zložka vykonáva aj **dohľad certifikovaných výrobkov**, pri ktorom sa kontroluje dodržiavanie podmienok, za ktorých bol certifikát vydaný.

V prípade zistených nezhôd pri kontrole alebo certifikácii, resp. v kancelárii Naturalis SK, s.r.o. môže byť prevádzkovateľovi **udelená sankcia** podľa sankčného poriadku inšpekčného orgánu, resp. sankčného poriadku certifikačného orgánu. Sankcia môžu byť udelená inšpektorom alebo certifikačným pracovníkom priamo pri zistení u prevádzkovateľa, alebo je nezhoda riešená až v kancelárii a sankciu udeľuje vedúci inšpekčného, resp. certifikačného orgánu alebo riaditeľ Naturalis SK. Niektoré zistenia sú odstupované ÚKSÚP-u alebo orgánom úradnej kontroly. Postup riešenia nezhôd a nedostatkov sa bude upravovať a viaceré zistenia budú odstupované na doriešenie ÚKSÚP-u v súlade so zmenou sankcií podľa nového Zákona č. 189/2009 Z.z.

Medzi **najčastejšie nedostatky** v roku 2008 patrili nepredloženie vyplnených tlačív v stanovenom termíne, v rastlinnej výrobe použitie konvenčného osiva bez udelenej výnimky a súbežné pestovanie, v živočíšnej výrobe nedostatočné ustajňovacie plochy, nepredložené, resp. nedostatočné záznamy ku kontrole, nesúlad údajov v rôznych podkladoch, nesplnenie uložených opatrení, nepovolený spôsob chovu, nepovolený nákup zvierat, neoddelená ekologická a konvenčná časť prevádzky, nepovolené kŕmenie. Tento trend sa potvrdzuje aj v roku 2009. Počet zistených nezhôd pribúda s počtom pribúdajúcich kontrolovaných prevádzkovateľov.

Riešením daného stavu, resp. zlepšením môže byť jedine dôslednejší a zodpovednejší prístup k povinnostiam, dodržiavanie lehôt a stanovených termínov, lepšie zvládnutie legislatívy zo strany prevádzkovateľov.

5. Manuál predaja z dvora a kontrola výroby potravín v súvislosti s predajom z dvora MVDr. Ján Marton, POTRAVINFOFORM; expert projektu pre advokáciu; e-mail: potravinform@iqservis.sk

- Od 1.1.2004 platí Nariadenie 852/2004 o hygiene potravín, ktoré sa vzťahuje na prvovýrobu, ale nie na priame dodávanie malých množstiev prvotných produktov ich výrobcami priamo konečnému spotrebiteľovi alebo miestnym maloobchodným prevádzkarniam zásobujúcich priamo konečného spotrebiteľa.
- Od 1. januára 2004 platí, že priamy predaj prvotných produktov priamo konečnému spotrebiteľovi alebo miestnej maloobchodnej prevádzkarni zásobujúcej priamo konečného spotrebiteľa je predmetom rozhodnutia každého členského štátu.
- Od 1. januára 2004 je možné pokračovať v používaní tradičných metód na ktoromkoľvek zo stupňov výroby, spracovania alebo distribúcie. (špeciality)
- Tradičné metódy – pokračovanie v súčasných (minulých) praktikách, pričom sa na ne nevzťahujú pravidlá EÚ.
- Pravidlá musia umožniť pokračovanie takýchto praktík, ak neexistujú, uplatňuje sa primárna zodpovednosť za ochranu zdravia ľudí.
- Potraviny sa môžu vyrábať v súlade s dlhoročnými tradíciami, ktoré preukázali svoju bezpečnosť.
- Je potrebné zachovať tradičné výrobné metódy, ktoré sú dôkazom kultúrnej rozmanitosti.
- Predaj malého množstva prvotných produktov rastlinného pôvodu z farmy priamo konečnému spotrebiteľovi.
- Predaj malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu z farmy priamo konečnému spotrebiteľovi.
- Predaj malého množstva prvotných produktov rastlinného pôvodu z maloobchodnej prevádzkarne priamo zásobujúcej konečného spotrebiteľa, ktorá je súčasťou farmy.
- Predaj malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu z maloobchodnej prevádzkarne priamo zásobujúcej konečného spotrebiteľa, ktorá je súčasťou farmy.
- Predaj pokrmov zo zariadenia spoločného stravovania priamo zásobujúceho konečného spotrebiteľa, ktoré je súčasťou farmy.
- Predaj malého množstva prvotných produktov rastlinného pôvodu z miestnej maloobchodnej prevádzkarne priamo zásobujúcej konečného spotrebiteľa.
- Predaj malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu z miestnej maloobchodnej prevádzkarne priamo zásobujúcej konečného spotrebiteľa.
- Predaj pokrmov zo zariadenia spoločného stravovania zásobujúceho priamo konečného spotrebiteľa.
- Predaj malého množstva prvotných produktov rastlinného pôvodu z pojazdnej predajne priamo konečnému spotrebiteľovi.
- Predaj malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu z pojazdnej predajne priamo konečnému spotrebiteľovi.
- Predaj malého množstva mäsa z hydiny a zajacovitých zabitých na farme priamo konečnému spotrebiteľovi.
- Predaj malého množstva mäsa hydiny a zajacovitých zabitých na farme z miestnej maloobchodnej prevádzkarne zásobujúcej priamo konečného spotrebiteľa.
- Spracovanie a dodávanie potravín živočíšneho pôvodu z jednej maloobchodnej prevádzkarne do inej maloobchodnej prevádzkarne zásobujúcej priamo konečného spotrebiteľa ak je toto dodávanie len okrajovou, miestnou a obmedzenou činnosťou.
- Zákon o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia.
- Zákon o veterinárnej starostlivosti.
- Zákon o potravinách.
- Potravinový kódex SR.
- Vyhláška o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania.
- Nariadenie vlády ktorým sa ustanovujú opatrenia na úpravu požiadaviek na konštrukciu, usporiadanie a vybavenie potravinárskych prevádzkarní s malým objemom výroby.
- Nariadenie vlády ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu, mäsa z hydiny a domácich králikov, voľne žijúcej zveri a zveriny z nej.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

- Príručka správnej hygienickej praxe pre zariadenia spoločného stravovania vrátane rýchleho občerstvenia.
- Výroba produktov živočíšneho pôvodu
- Čo nemusí byť na bitúnku – stajňa, osobitný priestor pre choré zvieratá ak je bitúnok súčasťou farmy, samostatné miestnosti (na zabíjanie, vyprázdňovanie žalúdkov a čriev, samostatné linky, zariadeniami na dezinfekciu nástrojov, priestor na dezinfekciu dopravných prostriedkov, šatne).
- Čo nemusí byť v rozrábkarni – samostatné linky, oddelené skladovanie, šatne).
- Vnútroštátne opatrenia sú účinné v Slovenskej republike od 1.septembra 2009.
- V NV je miestna maloobchodná prevádzkareň definovaná v súvislosti so sídlom kontrolného orgánu čo je potrebné preskúmať z hľadiska ústavnosti takej regulácie.
- Umiestnená najviac 100 km od územného obvodu kraja v ktorom má podľa osobitného predpisu sídlo príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa, ktorá zaregistrovala prvovýrobcu a jeho činnosť upravenú týmto nariadením vlády; ak ide o malé množstvá voľne žijúcej zveri, príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa, ktorá zaregistrovala užívateľa poľovného revíru a jeho činnosť upravenú týmto nariadením vlády.
- Príležitostne sa dodávka malých množstiev môže uskutočniť cezhranične, najmä vtedy, ak sa farma výrobcu nachádza v blízkosti hraníc členských štátov.
- Bezpečnosť potravín pri tradičnej výrobe a priamom predaji je zabezpečená zodpovednosťou a dôverným vzťahom výrobcu a kupujúceho. Skrátený potravinový reťazec umožňuje minimalizovať požiadavky na vysledovateľnosť. Minimálna požiadavka podľa Nariadenia 178 je vedieť preukázať posledného dodávateľa.
- EÚ vynakladá úsilie pre zníženie administratívnej záťaže malých a stredných podnikov (nehovoriac o malých farmároch).
- Na základe zákona je potrebná osobitná registrácia na priamy predaj aj keď ste už povinný sa registrovať ako prvovýrobca.
- Kultúru dodržiavania pravidiel možno rozvinúť iba vtedy, ak budú kontrolné opatrenia zavedené na základe dialógu a dohody a nie príkazom
- Všetky podrobnejšie informácie nájdete v príručke Manuál pre predaj z dvora a na stránke www.predajzdvora.sk

6. Zväz EKOTREND a jeho aktivity v roku 2009

Ing. Ladislav Janičina, predseda zväzu; e-mail: ecotrend@ecotrend.sk

Cieľom zväzu je :

a) združovanie odborníkov, producentov, spracovateľov a záujemcov o ekologické poľnohospodárstvo, ktorí sa stotožňujú s medzinárodne prijatými pravidlami pre ekologické poľnohospodárstvo (EP)

b) trvalo udržateľným ekologickým poľnohospodárstvom chrániť a tvoriť životné prostredie, podporovať trendy zdravej výživy a zdravého životného štýlu a tým udržať poľnohospodárstvo ako tradičný odbor ľudskej činnosti

Činnosť zväzu :

a) poskytovanie poradenstva, informácií a šírenie osvedy v oblasti EP

b) organizovanie odborných školení a seminárov v oblasti EP

c) založenie a aktualizovanie databázy EP

d) odborná spolupráca pri tvorbe a novelizácii príslušných legislatívnych noriem EP

e) vydávanie príručiek a propagačných materiálov o EP

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

- f) sprostredkovanie odborných domácich a zahraničných stáží a exkurzií
- g) všestranná spolupráca s organizáciami združujúcimi ekologicky hospodáriacich roľníkov, VŠ, výskumom a orgánmi štátnej správy, ale i s inými organizáciami združujúcimi spotrebiteľov, spracovateľov ekologických produktov
- h) spolupráca na vytvorení jednotného štandardu kontroly a kontrolného systému v SR
- i) **zväz háji záujmy členov**

Členský príspevok na rok

- **1.- euro / ha** ornej pôdy
- **0,5.- euro / ha** TTP
- **3.- eurá / ha** sadov, vinogradov a zeleniny
- **35.- eur** pre jednotlivcov
- **35.- eur** pre školy a záujmové organizácie

Minimálny príspevok činí najmenej **35.- eur** a **maximálny 300.-eur**.

Zväz ekologického poľnohospodárstva EKOTREND Slovakia má 73 členov :

- 42 farmárov
- 3 školy
- 5 MVO
- 12 obchodných spoločností
- 11 jednotlivcov

Valné zhromaždenie zväzu EKOTREND Slovakia

– 12.2.2009 – voľba nového predsedu

Projekt Možnosti priameho predaja z farmy a skúsenosti v EU

- 11.-12.2.2009 – seminár Agroinštitút Nitra
Za účasti zástupcov MPSR, ŠVPSR, UKSUP, Naturalis boli prediskutovaná aktuálna situácia na Slovensku .
- 20.-22.2.2009 – zájazd na Biofach Norimberg 2009 spojený s návštevou fariem v Rakúsku a Nemecku zameraných na priamy predaj, agroturistiku, výrobu potravín,...

Organic Marketing Forum Varšava 25.-26.5. 2009

Účasť na konferencii zameranej na predaj biopotravín v EU spojený s prezentáciou výrobcov biopotravín.

Súťaž Biofarma 2009

Vyhlásenie súťaže od 01.07.2009

Hlavným kritériom je uskutočniť v čase od 01.01.2009 do 12.10.2009 zaujímavú akciu na farme a zaslať o nej informáciu na zväz EKOTREND Slovakia (text + foto).

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

7. Projekt „Z dvora“; www.predajzdvora.sk; LPK vo Zvolene + Zaježová, PRV 2007-13

Ing. Daniel Lešínský, CEPTA (koordinátor projektu „Z dvora“, e-mail: lesinsky@changenet.sk)

Projekt „Z dvora“ bol podporený ako jeden z podprojektov blokového grantu nadácie EKOPOLIS (www.ekopolis.sk) v apríli 2009. Je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho spoločenstva, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Viac o projekte nájdete na stránke www.predajzdvora.sk, ktorá bola vytvorená ako jeden z výstupov projektu.

Ostatné aktivity:

- **Advokácia** s cieľom odborne a aktívne sa zapojiť do vytvárania právneho prostredia pre legálny predaj z dvora, ktorý bude vyhovovať farmárom i spotrebiteľom. Výstupom tejto aktivity je okrem iného *Informačný manuál predaja z dvora*.
- **Propagácia** s cieľom informovať farmárov a spotrebiteľov vo veci predaja z dvora a vytvoriť prostredie pre regionálne výrobné-spotrebné reťazce (aktuálna ponuka, dopyt) informačným portálom. Jedným z výstupov projektu je aj národné LOGO predaja z dvora. Návrhy na LOGO môžete podávať do 15.10.2009 na .
- **Vzdelávanie** s cieľom nájsť a koordinovať lektorské kapacity pre témy predaj z dvora a ekologické poľnohospodárstvo a kurzom celoživotného vzdelávania zameraným na PD vytvoriť prostredie a nástroj na výmenu vedomostí, zručností a skúseností s predajom z dvora na Slovensku.
- **Poradenstvo** s cieľom vytvorenia kapacít pre základné poradenstvo pre farmárov a spotrebiteľov k priamemu predaju z dvora a ekologickému poľnohospodárstvu. **Kontakt na poradcu: 0905 580 141.**

Projektom „Z dvora“ vytvárame odborné kapacity na advokáciu záujmov farmárov a spotrebiteľov pre predaj z dvora, dôležité osvetové a informačné materiály, vzdelávací kurz pre poľnohospodárov, informačný a sprostredkovací portál www.predajzdvora.sk a zároveň posilňujeme propagáciu prírody blízkych foriem poľnohospodárstva na Slovensku.

Projekt realizuje od 1.5.2009 do 30.4.2010 **Zväz ekologického poľnohospodárstva EKOTREND Slovakia** so sídlom na ul. Michala Hlaváčka 21, 054 01 Levoča, Slovenská republika; tel/fax.: ++421-(0)53-4511862; www.ecotrend.sk; e-mail: ecotrend@ecotrend.sk. Koordinátor projektu je Ing. Daniel Lešínský, PhD.; mob.: 0905581076.

LPK vo Zvolene, Zaježová

- Vo Zvolene sme v Marci r. 2009 založili Lokálnu potravinovú komunitu (ca 20 spotrebiteľov a 5 producenti) so zameraním na rozvoj lokálnych výrobné-spotrebných reťazcov. Rozbehnutý predaj zeleniny a ovocia. Zástupcovia LPK Zvolen participovali na projekte URGENCY z Fr., kde je CSA rozvinutá vo viac ako 1000 regiónoch.
- Zaježová – laznička oblasť s novousadlíkmi, ktorí sa snažia o udržateľný život v súlade s prírodou. Predaj z dvora je tu prirodzenou súčasťou života obyvateľov + pred asi 10 rokmi založili Potravinovú banku s cieľom šetriť financie a spotrebiteľské obaly (veľké balenia skladovateľných potravín).
- Podpora rozvoja LPK aj v iných regiónoch – nástroj stránky www.predajzdvora.sk ako aj koordinácia na národnej úrovni (Bratislava, Zvolen, Košice).

Program rozvoja vidieka 2007-2013 (ďalej len PRV)

- DL člen Monitorovacieho výboru PRV za Agro-eko fórum, CEPTA. Presadzovanie záujmov rodinných fariem a ekologického poľnohospodárstva.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

- Štruktúra PRV 2007-13 (3 osi + program LEADER, opatrenia, cieľové skupiny – farmári, lesníci, obce, MVO, organizácie, iné subjekty; Príručka pre žiadateľa, spôsob podávania projektov, financovania,...)
- Opatrenie 1.1 Modernizácia fariem (financie pre predaj z dvora, možnosť podať ŽoNFP do 30.09.2009, ich vybavovanie je pozastavené kvôli jednaniam v Bruseli)

Cieľ opatrenia

Zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych subjektov lepším využívaním výrobných faktorov a uplatňovaním nových technológií a inovácií.

Tento cieľ sa bude naplňať predovšetkým prostredníctvom:

- znižovania výrobných nákladov a zlepšovania pracovných podmienok v poľnohospodárskych podnikoch;
 - zvyšovania počtu fariem s modernými budovami, novými technológiami a technickými zariadeniami s úspornou spotrebou energie;
 - zavádzania a rozširovania informačných a komunikačných technológií;
 - výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov poľnohospodárskej výroby vrátane skladovacích priestorov;
- zlepšovania kvality výroby a obmedzovania strát

Oprávnené sú všetky činnosti, ktoré zlepšujú celkovú výkonnosť podniku a sú v súlade s cieľmi opatrenia a s príslušnými právnymi predpismi EÚ a zosúladené s požiadavkami životného prostredia.

A. Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia objektov (vrátane prístupových ciest a pripojenia na inžinierske siete)

B. Obstaranie a modernizácia technického a technologického vybavenia

C. Založenie porastov rýchlorastúcich drevín

Bodovacie kritériá pre Priamy predaj

P. č.	Kritérium	Priamy predaj	
		Body	Poznámka
1.	<p>Žiadateľ:</p> <p>je mladým farmárom alebo začínajúcim farmárom (FO alebo PO registrovaná po 1. 1. 2009),</p> <p>obhospodaruje, alebo plánuje obhospodarovať do 20 ha poľnohospodárskej pôdy v roku 2010 ktoré si musí uplatniť v žiadosti o priame platby v roku 2010,</p> <p>chová, alebo plánuje chovať do 20 VDJ hospodárskych zvierat,</p> <p>má registrovaný chov hospodárskych zvierat v systéme ekologického poľnohospodárstva,</p> <p>obhospodaruje alebo plánuje obhospodarovať v roku 2010 aspoň 50 % výmery ornej pôdy v systéme ekologického poľnohospodárstva,</p> <p>f) nebol úspešný (alebo sa neuchádzal o príspevok) v</p>	10	Žiadateľ si môže Vybrať jednu z možností

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

	predchádzajúcej Výzve PRV SR 2007 – 2013 (opatrenie 1.1 Modernizácia fariem), ani v rámci SOP P-RV SR 2004 – 2006 (opatrenie 1.1 Investície do poľnohospodárskych podnikov).		
2.	Projekt sa zameriava na vytvorenie predajného miesta na priamy predaj vlastných poľnohospodárskych produktov: živočíšnych produktov, ovocia alebo zeleniny.	40 30	Žiadateľ deklaruje zameranie v ŽoNFP. V prípade ak sa kombinuje uplatňuje sa 35 bodov.
3.	Oprávnené výdavky, ktoré sú predmetom projektu v prepočte: do 20 000 EUR, do 25 000 EUR, do 30 000 EUR, do 50 000 EUR.	20 15 10 5	Celkový počet oprávnených výdavkov priamo súvisiacich s investíciou na vytvorenie predajného miesta na priamy predaj.
4.	Projektom sa rieši celoročný (nie sezónny) predaj produktov podľa bodu 2.	30	

8. Klubový predaj farmárskych výrobkov a program BIO do škôl

Mgr. Richard Medal, Centrum environmentálnych aktivít Trenčín, e-mail: medal@changenet.sk

Ako vznikol v Trenčíne Klub BioPaPa?

Vznik myšlienky, vytvorenie komunity, realizácia spoločných objednávok, ochutnávok, prednášok.

Ďalšia fáza – predajný kútik v predajni DORA a následne otvorenie vlastnej predajne. Pokračovanie osvetovo-propagačných aktivít. BIOjarmoky. Dni ekologického poľnohospodárstva. Výstavy.

Ako funguje Klub BioPaPa dnes po 7 rokoch existencie?

Predajňa fungujúca samostatne, obohatená aj o internetový obchod.

Samotný Klub BioPaPa zabezpečuje tovary, ktoré nie sú v dostupnej obchodnej sieti + ekonomicky výhodné objemové balenia.

Koľko čoho sa dá predáť v trenčianskej 60 tisícovej komunite? Aké sú bariéry väčšieho objemu predaja?

Aké formy/modely predaja fungujú a aké nie?

Zaujímavý rozmer Klubu BioPaPa – nie všetci platia za farmárske výrobky peniazmi.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

Presahy a súvislosti:

1. CSA – komunitou podporované poľnohospodárstvo (Community Supported Agriculture)
2. skúsenosti z iných miest a z iných štátov
3. Klubový predaj farmárskych výrobkov je prenosný zaježovský model tzv. „potravinovej banky“?

Program BIO do škôl:

Prečo a kde vznikol program BIO do škôl. Aký je záujem zo strany škôl?

Koľko sú rodičia ochotní priplatiť za BIOstravu pre svoje deti?

Aký je záujem zo strany prvovýrobcov a spracovateľov BIOproduktov?

Aké sú možnosti a prekážky rozvoja spolupráce škôl s dodávateľmi BIOproduktov a BIOpotravín?

9. Často kladené otázky

Zuzana Homolová, AFRA; expert projektu pre poradenstvo; e-mail: afra@afrabio.sk

www.predajzdvora.sk – zákon/pravidlá – najčastejšie kladené otázky

Kde môžem nakúpiť potraviny priamo z dvora ?

V časti MAPA sa budú postupne predajcovia prihlasovať. Tu nájdete všetko - [miesto odberu, zoznam výrobkov, ceny i čas predaja](#).

Je možné požiadať o pomoc z fondov na predaj z dvora ?

Z Programu rozvoja vidieka je možné požiadať o podporu na investície, nie na nákup zvierat - viac na www.apa.sk, alebo v časti [EU fondy, PRV 2007-2013](#).

Sú už definované pojmy okrajová, miestna a obmedzená činnosť ?

V súčasnosti sa tvorí Nariadenie vlády o daných pojmoch.

Koľko litrov mlieka môžem predáť denne z dvora ?

Neobmedzene. V navrhovanom zákone sa uvádza : jednému spotrebiteľovi je možné [predať toľko mlieka](#), koľko je priemerná denná spotreba domácnosti daného spotrebiteľa.

Ako má byť zabalené mlieko ?

Nie v spotrebiteľskom balení, doporučujem v 3,5 a viac litrové fľaše.

Kde môže stáť automat ?

Na verejne prístupnom mieste, má byť zastrešený.

Aká je cena automatov na mlieko ? 4000 - 40000 euro.

Môže sa predávať mäso priamo z dvora ? Ako ? Mäso je možné predávať:

- a) formou domácej zabíjačky
- b) podľa [Nariadenia vlády č. 283/2009](#):

Aký je postup pri schvaľovaní priameho predaja mäsa ?

- podať písomnú žiadosť na príslušnú regionálnu veterinárnu a potravinovú správu v danom okrese (treba uviesť frekvenciu zabíjania, počet zabíjaných zvierat, druhy zvierat a aké priestory máte na dané činnosti)

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

- traja veterinári prídu na farmu, posúdia a rozhodnú
- pokiaľ dajú zamietavé stanovisko, možno sa odvolať na komisiu, ktorá je zložená opäť z troch veterinárov (MP SR, UVPSR, RVPSR), táto rozhodne a vynesie konečný verdikt

Koľko môžem predat' vajec denne?

Podľa Nariadenia vlády malým [množstvom vajec](#) je

- a) najviac 60 ks netriedených vajec priamo predaných prvovýrobcom jednému konečnému spotrebiteľovi v mieste produkcie vajec, na miestnom trhovisku alebo trhovom mieste v priebehu jedného týždňa,
- b) najviac 350 ks netriedených vajec celkovo dodaných prvovýrobcom miestnym maloobchodným prevádzkarniam v priebehu jedného týždňa.

Ako môžem oficiálne predávať mlieko a mliečne výrobky z dvora ?

Mlieko - podľa Nariadenia 352/2009 § 4 :

- mať zaregistrovaný chov
- mať kvótu na predaj
- predat' do 2 hodín, alebo schladiť na 4 - 8 stupňov Celzia a predat' do 24 hodín
- na viditeľnom mieste umiestniť upozornenie o nutnosti prevarenia mlieka pred konzumáciou a nevhodnosti mlieka pre deti, starých a chorých
- mlieko označiť dátumom spotreby, menom, priezviskom a adresou prvovýrobcu a adresou chovu

Mliečne výrobky možno vyrábať v schválenej výrobni, môže to byť aj jedna miestnosť s tečúcou teplou a studenou vodou, vybavená chladiacim zariadením. Miestnosť musí mať samostatný vchod a musí byť zabezpečené samostatné hygienické zariadenie pre pracovníka.

Aké sú kritériá na vybavenie potravinových prevádzok s malým objemom výroby ?

vid [Nariadenie vlády č.283/2009](#) z 1.7.2009.

Môžem v jednej prevádzke zabíjať rôzne druhy zvierat ?

Áno, vid [Nariadenie vlády č.283/2009](#) z 1.7.2009 § 5 - časovo oddelený režim.

Aký je rozdiel medzi bitúňkom a rozrábkarňou ?

- bitúnok: max. 30 dobytčích jednotiek za týždeň, nutnosť oznámiť RVPS čas, počet a pôvod zvierat, ktoré budú zabíjané
- rozrábkarňa: do 5 ton vykosteného mäsa týždenne alebo ekvivalentné množstvo mäsa s kosťou.

Prečo je v Nariadení 352/2009 predaj jednotlivých komodít rôzne obmedzený ?

Na stretnutiach so zástupcami MP SR bolo povedané, že to tak chce únia.

Pre ilustráciu : ryby sú obmedzené sumou 20 eur, mlieko a med je neobmedzené, hydina a králiky kusmi, zver percentami, resp. hmotnosťou.

10. Živočíšna výroba v horských oblastiach

Anna Glejdúrová; PPD Liptovská Teplička, e-mail: glejdurova.anna@centrum.sk

História

- vznik družstva 1. 1. 1976 a pripojenie k JRD Štrba
- rozdelenie družstva 1. 1. 1991
- diverzifikácia chovu z pôvodnej ovčej farmy aj na chov HD
- družstvo hospodári v súčasnej dobe na výmere 1275 ha, z toho je 62 ha o. p., 1213 ha tvoria TTP, z toho 715 ha v Národnom parku Nízke Tatry a 565 ha v PHO zdrojov pitnej vody, v nadmorskej výške 900 – 1400 m n. m.
- zameranie v hospodárení na pôde je na výrobu vlastných krmných obilovín a objemových krmovín pre bio živočíšnu výrobu, v posledných dvoch rokoch skúsame aj trhové bio plodiny /pšenicu špaldovú a pohánku/,
- začiatky ekologického hospodárenia v r. 1991 na 143 ha, od r. 1996 na celej výmere a po skončení konverzie aj v celej živočíšnej výrobe
- v živočíšnej výrobe sa orientujeme na chov dojčiacich kráv – chov HD 280 ks, chov oviec plemena ZV na mlieko 800 ks,
- projekty EP a ochrany biotopov od vstupu do EÚ v roku 2004
- výber plemena so zameraním na chodivosť v horských podmienkach, odolnosť, /limousine, ZV/,

Aktuálny stav EP

- projekty 2009-2013 – pokračovanie v druhom 5-ročnom období EP a AE
- chov oviec /výživa zvierat, zdravotný stav, ŽPZ- zvýšená starostlivosť o zvieratá, veterinárna starostlivosť, plemenitba, podpora zo zdrojov EÚ, evidencia zvierat, podmienky krížového plnenia
- chov dojčiacich kráv – detto /okrem ŽPZ/, vynegociovaný nízky počet /28 080 ks/ - dopad na výšku podpory na VDJ v r. 2007 89,36 % platby na VDJ, v roku 2008 80,58 % a v roku 2009 už len 71 % platby na VDJ,
- platby na viazaný a odviazaný stav oviec (čím viac zvýšite stavy v súčasnosti, tým nižšia platba na odviazaný stav v súčasnosti),
- certifikácia bioproduktov

Podpory EP – história

- rok 1991 – prvé projekty na EP, podpora 2 roky v konverzii 2 500,- Sk x ha, ďalšie roky bez podpory,
- rok 1996 – podpora 2 roky v konverzii: na o. p. 4 000,- Sk, na TTP 2 000,- Sk na ha, ďalšie roky bez podpory,
- rok 2003 výnimočne – podpora po konverzii: 750,- Sk x ha na o. p., 200,- Sk na TTP.

Podpory EP – súčasnosť

- po vstupe do EÚ na základe 5-ročných projektov na roky 2004-2008: po konverzii o. p. 3 000,- Sk x ha, TTP 2 000,- Sk x ha,
- rok 2009-2013 s 5-ročným záväzkom: po konverzii o. p. 129,79 € (3 910,-Sk),

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

TTP 81,74 € (2 462,50 Sk),
avšak v kombinácii EP s ochranou biotopov TP je najvyššia platba po konverzii podľa druhu biotopu 197,08 € (5 937,20 Sk), najnižšia 92,06 € x ha (2 773,40 Sk), pričom c minulom období len platba na biotopy predstavovala 5 393,- Sk x ha.

Investičné podpory

- r. 2004-2006 SOP 1.1. Investície do poľnohospodárstva
- r. 2007-2013 PRV 1.1. Modernizácia fariem
- v súčasnosti výzva do 13.11.2009 na predaj z dvora – malé projekty

Predaj z dvora

- finalizácia odbytu, marketingová stratégia – zvýšenie pridanej hodnoty, prípadné zachovanie, resp. zvýšenie zamestnanosti,
- projekt – prístavba k ovčinu /investičná náročnosť/, porážka mladého HD, oviec, spracovanie ovčieho mlieka, ekonomika – porovnať realizačnú cenu predávaného mlieka a spracovaného na konečné produkty /hrudku, údený syr, bryndzu, žinčicu,
- dôkladne zvážiť investície, ktoré sa odrazia v nákladoch cez odpisy a osobné Náklady,
- agropenzión Dolinka – realizácia bioproduktov
- ponuka stráviť čas na salaši pri zvieratách

Skúsenosti a odporúčenia

- predbežne naše skúsenosti hovoria, že pri priamom predaji hovädzieho mladého mäsa v kvalite BIO je príjem v hotovosti a vyšší o 10-15%,
- priamy predaj hrudkového syra /bez žinčice/ - príjem vyšší o 20-25%.
- Je potrebné zohľadniť výšku investícií a dopad na náklady cez odpisy a vyššiu zamestnanosť!

Význam pre spotrebiteľa

- výrobky sa predávajú zaručene čerstvé,
- za primeranú cenu lpre spotrebiteľa i pre producenta,
- v blízkom regióne – krátke prepravné vzdialenosti – šetrenie životného prostredia,
- bez chemickej konzervácie, bez stabilizátorov, bez emulgátorov,
- nezanedbateľný je vplyv na zamestnanosť, nakoľko v odľahlých obciach je dôležité každé pracovné miesto.

11. Bio-ovčiarstvo a ovčiarské výrobky včera a dnes

Oľga Apoleníková (SHR, Biofarama Pružina); e-mail: farmapruzina@farmapruzina.sk

Na začiatku ak dovoľíte sa Vám predstavím. Volám sa Oľga Apoleníková a som samostatne hospodáriaci roľník hospodáriaci na farme Pružina okr. Považská Bystrica. Hospodárim v KÚ Pružina, Briestené a Ďurďové. Toho času zamestnávam 11 ľudí plus sezónnych pracovníkov podľa potreby.

Farma Pružina sa nachádza pod úpäťm Strážovských vrchov v nadmorskej výške 450 m. V jej okolí sa nachádza množstvo bystrín, vodných prameňov a tichých zákutí s úžasnou faunou a flórou.

Hospodárim na výmere 457 ha poľnohospodárskej pôdy, z toho je 43 ha OP a 414 ha sú TTP. Pôda je ťažká ilovitá, podmáčaná na flyšovom podloží.

História farmy - 1.8.1991 som zobrala do ekonomického prenájmu po zanikajúcom PVOD Dolný Lieskov hospodársky dvor v Pružine **s dojniami** (ktorých úžitkovosť bola 2300 l) 120 ks , 200 ks výkrmových ošípaných a 120 ha TTP. V tomto období bol HD vo veľmi zlej realizačnej polohe (ako dnes) nízke ceny za mlieko aj mäso. Lepšie dojnice som sa rozhodla krížiť výbornými mliečnymi býkami a tie so slabou úžitkovosťou som pripravovala mäsovými plemenami. Kráv bez trhovej produkcie mlieka som sa vzdala nakoľko v tom čase so spätným krížením nebolo možné vstúpiť do mäsového programu. Mliečne pripravovanie dosiahlo výborné výsledky nakoľko v r. 2005 malo stádo kráv 8000 l úžitkovosť. Aj napriek tomu som sa rozhodla vymeniť dobytok za ovce na konci r. 2005. Voľné ustajnenie aj dojareň ktoré som vybudovala pre HD som prispôsobila pre ovečky, ktorým sa venujem dodnes.

Chov ošípaných som zrušila pre ich nerentabilitu. (Nechápem prečo si niektorí politickí činitelia myslia ba dokonca to aj bez hanby prezentujú že všetky potraviny dovezieme. Veď hej, ale dokedy budú dampingové ceny a kde je kvalita tovaru). V RV vzhľadom na svahovitú pôdu som postupne začala zatrávňovať.

Pred tým som pestovala obiloviny, kukuricu na siláž, repku, ľan, horčicu aj mak, liečivé rastliny, fazuľu. V tomto čase pestujem pšenicu, JRK, ovos, všetko pre vlastnú potrebu. Do ekológie som vstúpila v r. 2004. Od r. 2008 mám certifikované výrobky zo ŽV aj RV ako aj ovčie mlieko a ovčí hrudkový syr.

Chov oviec – ovečky som kúpila Cigájkky a krížim ich mliečnymi baranmi LC a VF. Budujem stádo s vyššou úžitkovosťou. Dojíme na dojárni 2x14m . Mlieko do syrárne má krátku cestu 4 m nerezovým potrubím.

Syráreň – je vybavená dvojplášťovou nádobou na výrobu syra, varným kotlom na varenie žinčice, ďalej teplým sklodom na kysnutie syra a studeným sklodom na zrenie syra. Výroba syrov je všetko náročná ručná práca, či už je to výroba oštiepkov, nakladaných syrov alebo parených syrov a samozrejme aj výroba bryndze či žinčice. Syry pred expedíciou vákuovo balíme.

Predaj syrov – realizujeme v malej predajni (salaši) na dvore - predaj z dvora už 4-tý rok. Predávajúci personál obsluhuje v kroji a v pozadí hrá fujara. Syry ktoré zákazník nepozná dávame ochutnať. Ďalej sa naše syry predávajú v Bratislave, Trenčíne a Považskej Bystrici. Je veľmi dôležité aby zákazník aj potenciálny vedel, aký je napr. rozdiel medzi termizovanou, zimnou a bačovskou (pravou) bryndzou. Žiaľ falšovanie bryndze má zdá sa zelenú, preto je potrebné robiť osvetu.

Sme hrdý na naše **vítazstvá v súťažiach** ovčích syrov na rôznych podujatiach ako sú ovčiarske dni v Pribyline a v Turčianskych Kľačanoch, kde sme viackrát vyhrali s našimi výrobkami či už v kategórii čerstvý syr, žinčica alebo bryndza.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

Spolu s pracovníkmi si vieme posedieť a poštebotať aj zaspievať pri **jánskych ohňoch**, v lete nazbierané bylinky sa nám hodia v zime na čaje, ktoré dobre padnú pri náročnej práci akou je bahnenie oviec.

A našim najväčším dňom okrem odovzdávania jahniat je deň

Na salaši pri guláši, ktorý sa nesie pod heslom : „nie len prácou je človek živý“. Tento deň je prístupný širokej odbornej i laickej verejnosti s bohatým kultúrnym programom od obeda až do rána.

Na margo zdravej výživy:

Vedecké poznatky ukazujú, že genetický potenciál ľudského teľa je 120 až 140 rokov. Vo svete je najmenej 5 oblastí, kde sa ľudia dožívajú takéhoto veku (oblasť Tibetu, východný Pakistan, Arméni, Azerbajdžanci, Jerevanci). Myslíte si, že títo ľudia konzumujú čerstvé potraviny, alebo sú to potraviny t.z.v. mŕtve s prídavkom látok ktoré predlžujú ich životnosť? Preto sa domnievam, že práve z našich poľnohospodárskych a hlavne ekologických radov by mali ísť k spotrebiteľovi informácie o dôležitosti prijímania zdravej (čerstvej) poľnohospodárskej produkcie pre náš organizmus.

Čo je veľmi zaujímavé, že priemerný vek lekárov v Spojených štátoch je 58 rokov, zatiaľ čo priemerný vek Američanov je 75,5 rokov.

Stojí za zamyslenie, tí čo hovoria ako sa stravovať, alebo tí čo sa stravujú prirodzenou stravou, hoci aj s hrudou masla (čistého) v čaji. Kde je pravda?

Čo sa týka prístupu zamestnancov k ekológii, chvíľku im trvalo než dostali do krvi ako ja zvyknem povedať pravidlá slušného správania.

Ak osloví zákazníka ekologický certifikát prejaví záujem a chce vedieť viac o výrobkoch. Sú však aj takí, ktorým to veľa nehovorí.

12. Chov a výživa zvierat v systéme ekologického poľnohospodárstva

MVDr. Jozef Juršík, (Štátny veterinárny a potravinový ústav Bratislava); e-mail: jjursik@svuba.sk

Hlavné zásady ekologického chovu zvierat:

Ekologicky chované zvieratá vhodne kompletizujú konzumentský reťazec a kolobeh látok v biocenóze farmy, čím napomáhajú účinnejšiemu využitiu disponibilných krmív dopestovaných na hospodárstve. Sú zároveň zdrojom produkcie zaujímavých potravinových článkov pre ľudskú výživu jednak z hľadiska biologickej hodnoty, ale tiež z hľadiska organoleptických a ďalších kulinárskych kvalít (= **biopotraviny**).

Ide mnohokrát o potraviny ,ktoré náš konzument už desaťročia nemal dostupné, pokiaľ si ich sám nedochoval alebo nezakúpil v drobnochovoch.

Základné podmienky starostlivosti o zvieratá v ekologických chovoch:

=Uspokojovanie špecifických potrieb zvierat podľa druhu, kategórie, pohlavia, reprodukčného cyklu /fyziologické ,etologické a etické požiadavky/

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

=určovanie primeranej veľkosti skupiny zvierat

=umožnenie prirodzeného správania a pohybu zvierat na vzduchu, pri súčasnej ochrane pred nepriazňou počasia. Pri prežúvavcoch je nutné zabezpečiť možnosť pastvy !

=ustajnenie s dostatočným prívodom vzduchu, dostatkom svetla, dostatkom priestoru na pohodlný oddych. Minimálne plochy sú taxatívne vymedzené v Pravidlách.

=samozrejmosťou musí byť dobrý prístup k napájacej vode

Ekologický je chov zvierat, ktorý sa podľa Pravidiel uskutočňuje takto :

-uprednostňuje sa nákup zvierat z ekologických chovov (ak je taká možnosť)

-zvieratá sa chovajú v ekologickej farme najmenej počas dvojročnej doby konverzie

-pri nákupe zvierat z neekologických chovov sa postupuje tak, aby cicavce boli do ekologického chovu umiestnené ihneď po odstave s podmienkou maximálneho veku:

- pri hovädzom dobytku a žriebätách najviac šesť mesiacov
- pri jahňatách a kozľatách do 60 dní
- pri ošípaných pri maximálnej hmotnosti 35 kg,

-nakupované dospelé samce cicavcov a negravidné samice (jalovice, prasničky, jarky, kozičky) určené na obnovu stáda sa po príchode na farmu chovajú v podmienkach ekologického systému. Maximálny počet dokupovaných zvierat je 10 %

jalovic a kobýl zo základného stavu a 20 % prasničiek, oviec a kôz. Obmedzenie pre malé farmy s počtom zvierat menším ako 10 je striktné: max. 1 zviera ročne

-ak sa má mäso z chovaných zvierat považovať za ekologické, tak doba chovu v ekologických podmienkach trvá najmenej 12 mesiacov pri hovädzom dobytku, koňoch, byvoloch – stanovuje sa aj pravidlo minimálne troch štvrtín z dĺžky života

-mäso malých prežúvavcov a ošípaných – po šiestich mesiacoch chovu

-mlieko sa považuje za ekologické po 180 dňoch chovu (kravy, ovce, kozy, kobyly)

-vajcia sa považujú za ekologické až po 42 dňovom kŕmnom období, ktoré je zabezpečované krmivami ekologického pôvodu. Mládky sa môžu do chovu zaradiť v maximálnom veku 126 dní (platí do 31.12.2011) !

-pri výkrme hydiny sa za ekologický považuje taký spôsob chovu, pri ktorom sa do výkrmu zastavuje jednodňový až trojdňový chovný materiál, pričom tento môže pochádzať z konvenčných chovov. Predpokladom je dodržanie minimálneho veku pri zabití: kurčatá 81 dní, pekinské kačice 49 dní, morky 100 dní, moriaky a husi 140 dní

Nepripustné pre ekologické chovy zvierat je:

=celoročné ustajňovanie hovädzieho dobytku s priväzovaním

=uplatňovanie klietkového spôsobu chovu s obmedzeným pohybom zvierat

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

=uplatňovanie chovu v uzavretých priestoroch, bezokenných halách, bez výbehov alebo pastvy

=uplatňovanie paralelného spôsobu chovu rovnakých druhov zvierat v tom istom podniku je neprípustné

=uplatňovanie bezpodstielkového alebo celoroštového spôsobu ustajnenia

V ekologických chovoch je neprípustné:

- podávanie liekov a paušálne podávanie profylaktických prípravkov zdravým zvieratám,
- využívanie hormonálnej synchronizácie ruje, prenášanie embryí, zákroky na embryách,
- používanie hormonálnych preparátov na stimuláciu ovulácie,
- využívanie metód genetického inžinierstva v šľachtení a plemenitbe zvierat.
- používanie zmrzačujúcich (mutilačných) postupov a ani akékoľvek týranie zvierat

Výživa zvierat v ekologických chovoch

Bylinožravce sa krmia výhradne ekologickým krmivom minimálne 50 % z vlastného podniku. Prípustná je spolupráca s inými ekologickými subjektmi. Zabezpečuje sa prístup na pastviny, vždy keď to podmienky dovoľujú. Aspoň 60 % sušiny v denných krmných dávkach bylinožravcov musí pochádzať z objemových krmív.

Ostatným druhom zvierat (ošípané, hydina) sa musí dávať časť krmnej dávky v podobe objemového krmiva (čerstvé zelené krmivo, seno, siláže, senné múčky...).

Pri konzervovaní objemových krmív kyslou fermentáciou možno používať prídavok **melasy, srvátky, obilných šrotov** a ako štartovacie kultúry **probiotické** bakteriálne prípravky

Mláďatá cicavcov sa krmia materským mliekom po minimálnu dobu troch mesiacov u hovädzieho dobytká a koní, jahňatá a kozľatá po 45 dní, prasiatka po dobu 40 dní.

Povolený prídavok konvenčných krmív:

Bylinožravce nemajú povolený prídavok neekologického krmiva – mimo minerálnych krmív a doplnkových látok uvedených v prílohe V. a VI. Nariadenia Komisie č.889/08

Ostatné zvieratá : povolené: 10 % od 1.1.2009 do 31.12.2009

5 % od 1.1.2010 do 31.12. 2011

Zvieratám sa zabezpečí **dostatok zdravotne bezchybnej napájacej vody.**

Všetky povolené krmivá sú taxatívne vymedzené v prílohe V. Nariadenia Komisie č.889/2008. Doplnkové látky do krmív (vitamíny, stopové prvky, technologické doplnkové látky a pod.) sú uvedené v prílohe VI.

Neprípustné je vo výžive zvierat:

- paušálne a rutinné podávanie minerálnych a vitamínových preparátov do krmív
- zakázané sú stimulatory rastu, syntetické antikokcidiká, syntetické schutňovadlá, farbivá

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

- zákaz skrmovania produktov z antibiotikami liečených zvierat (počas liečby a ochrannej doby)
- pridávanie do krmív látok ako :
 - trus, hnoj a iné hnojivá
 - nekrmivové prísady (zeolity, farbivá...)
 - podstielka z chovov hydiny
 - močovina a čpavok (amónne soli)
 - rybia múčka a rybie produkty prežúvavcom
 - syntetické aminokyseliny

Veterinárna starostlivosť v ekologických chovoch

Hlavné zásady :

Prednosť : PREVENCIA + TVORBA AKTÍVNEHO ZDRAVIA + VÝBER PLEMENA

Dôraz na stimuláciu :

- nešpecifická imunita
- vysokej obranyschopnosti organizmu

ZDRAVIE = výslednica faktorov vonkajšieho a vnútorného prostredia (VÝŽIVA + USTAJNENIE + OŠETROVANIE + PASTVA + MOŽNOSŤ POHYBU + MOŽNOSŤ POBYTU VO VÝBEHU + GENETICKÁ PREDISPOZÍCIA ...)

Pri terapii : Uprednostňujú sa prírodné liečebné postupy (fytoterapia, akupunktúra). Ošetrenia proti parazitom sa nepovažujú za liečebné kúry !

Pri konvenčnej terapii uplatniť postupy, ktoré zmiernia utrpenie zvierata, povedú k rýchlemu zlepšeniu zdravotného stavu či zabránia šíreniu nákazy.

! Nariaďuje sa : 2 x ochranná doba použitých liečiv !

O terapii sa vedie evidencia a tiež o produktoch zvierat s prienikom liečiv (mlieko).

Zvieratá (alebo ich produkty), ktoré boli liečené tromi rovnakými liečebnými kúrami s použitím syntetických alopatických liečiv alebo antibiotík počas 12 mesiacov sa nesmú predávať ako ekologické – musia prejsť príslušnými obdobiami konverzie.

13. Mliečne automaty, ich ekonomika a prevádzka v SR Ing. Milan Kňazský; MVL Štefánek s.r.o.; e-mail: knazsky@mvlstefanek.sk

Nie vždy musí farmár „Plakať nad rozliatym mliekom“

S informáciami o automatoch, ktoré slúžia na dávkovanie čerstvého kravského mlieka sa akoby roztrhlo vrece. Táto „novinka“ je častou témou predstaviteľov rezortu, veterinárov, médií, verejnosti atď. ale hlavne mnohých prvovýrobcov mlieka. Je to pochopiteľné, pretože dlhodobá ťaživá situácia s nízkymi odbytovými cenami mlieka sa stáva čím ďalej tým viac nočnou morou pre chovateľov kráv.

Z informácií SZPM za posledné obdobie (VII/09) vieme, že priemerná odbytová cena za 1 liter mlieka na Slovensku bola 0,19 Eur (5,72 Sk). Pre mnohým mala vyznieť pozitívne informácia, že hlavní spracovatelia na našom trhu „sľubujú“ nárast priemernej ceny na cca 0,21 Eur (6,33 Sk) s platnosťou od IX/09. Po tomto „avíze“ sa určite od radosti neusmial ani jeden producent mlieka. Veď ak vyrábam za 0,31 Eura (9,34 Sk)

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

a drahšie, stále mi chýba na litri najmenej 0,10 Eur (3,01 Sk). Východiskom pre niektorých producentov je export mlieka hlavne do Talianska, Poľska a Českej republiky. Časti výrobcov sa darí touto cestou získať 2 až 3 centy navyše, avšak pre väčšinu je táto cesta nedostupná lebo je „obsadená“. Spolu teda časť výrobcov predáva priemerne za 0,23 až 0,25 Eur (7,53 Sk). Bezradnosť pokračuje ?

Vieme, že existujú na Slovensku chovatelia, ktorí produkujú dlhodobu kvalitnú a zdravú mlieko, ktoré sa neboja predávať priamo bez medzičlánkov konečnému spotrebiteľovi. Formy sú rôzne (priamy predaj tzv. čapovanie, dávkovače, mobilný predaj, chladničkové a kioskové automaty atď.) Pri diskusiách s farmármi o tejto ceste, je však jasne badať niekoľko faktorov, ktoré bránia prelomiť oprávnenú vnútornú zotrvačnosť v názoroch na tento spôsob predaja. Tieto mnohokrát realistické názory, vyplývajú z ich doterajších dlhodobých zvyklostí a skúseností. Hlavné faktory tzv. „zotrvačnosti“ okrem viery v kvalitu mlieka vŕžia v tom, že naši prvovýrobcovia sú väčšinou relatívne veľkí a špecializovaní. Teda potrebujú veľa a stabilne predávať. Keďže sú však špecializovaní, tak sú pri dlhodobo nízkych cenách najviac zraniteľní. Predaj z dvora im nerieši nič alebo iba „omrvinku“. Mnohí rozmyšľajú oprávnené systémom : Ja viem „robiť“ mlieko, ty ho vieš spracovávať a ty ho vieš predávať. Lenže problém je v tom, že ja ako jediný v tomto reťazci prerábam, zatiaľ čo ostatní majú na rozvoj. Pritom to najdôležitejšie na čo mám dosah, čo mám pod kontrolou vlastným a vyrábam ja: hotový produkt – čerstvé mlieko, ktoré je realizovateľné na trhu za minimálne 0,42 Eur (12,66 SK). Dokonca konečne aj realizačnú cenu mám pod kontrolou ja. Ak pôjde mlieko na trhu „hore“, tak môžem na to pružne reagovať. Teda hrubý rozdiel medzi tzv. sľubovanou cenou na IX/09 0,21 Eur je presne raz toľko. Teda 1L za 2L ? Rozdiel 100%? Nie je to tak, veď predsa s predajom sú spojené náklady, ktoré sa pokúsime vyčíslieť . Ako príklad uvádzame predaj 600 l denne cez kioskový automat. Náklady nie sú účelovo ponížené. Dokonca prevyšujú výnosy. Do nákladov je zarátaná aj cena mlieka za ktorú ho vyrábam. Efekt sa dosahuje v tomto prípade hlavne znížením straty cez rozdiel nákladovej ceny mlieka a ceny od spracovateľa a nie nezarátaním nákladovej ceny mlieka. Z prepočtu vyplýva, že náklady na 1 L mlieka navyše na automat predstavujú 0,12 Eur (3,53 Sk). Zrekapitulujme: príjem navyše z každého litra oproti predaju cez spracovateľa predstavuje 0,09 Eur (2,71 Sk), t.j 21,5% rentabilita. Výpočet = 0,42 – 0,21 – 0,12).

Predaj mlieka z dvora a cez automat nie je všeliak a ani záchrana pre všetkých a všade. Podľa cieľového zákazníka, miesta, objemu predaja a iných parametrov, treba zvoliť správnu formu alebo zariadenie, pomocou ktorého budem mlieko realizovať. Je to určite jedna z ciest ako postupne začať mlieko vyrábať nie s pocitom bezradnosti a úzkosti ale s pocitom, že moje dobré mlieko, moju dobrú prácu konečne spotrebiteľ ocení nie len „pochvalou“ ale aj „korunou“.

Preto aby sme sa mohli „Usmievať nad dobre predaným mliekom“, treba väčšinou použiť iba jednoduchú gazdovskú matematiku. Čím skôr tým lepšie.

Trenčan, Kňazský, Bzdúšek - MVL Štefánek s.r.o.

Tržby z automatu na mlieko v Sk

Surové kravské mlieko 12,6 Sk/l	Cena za liter bez DPH (a)	Predaj mlieka v litroch (b)	Tržby spolu c = (a x b)
Deň	12,60	600	7 560
Rok (310 dní)	xxx	186 000	2 343 600

Náklady na obstaranie a prevádzkovanie automatu na mlieko v Sk:

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

Náklad	Popis	Fixné N/rok (310 dní)	Variabilné náklady	Ročné náklady
Stroje a technológie	Investícia: Automat			115 332
	Odpisová skupina 2: 691 994	115 332		
Stavebné investície na Kiosk	Investičná: Kiosk			5 272
	Odpisová skupina 4: 105 441	5 272		
Surovina – mlieko	Náklady pri cene 9,10 Sk/l		1 692 600	1 692 600
	Súčasná realizačná cena 5,0 Sk/l			
Pracovné náklady - distribúcia, manipulácia, čistenie a dezinfekcia,	5 hodín denne (310 dní = bez nedele) 140 Sk/hod = cena práce	217 000		217 000
Doprava 10,0 Sk/km – 4x	60 km/den; 310 dní	148 800		148 800
Energia na automat (kW x hodiny x dni x cena za kW)	2,0 kw; 24 hod; 365 dní; 5,7 Sk/kw	99 864		99 864
Čistenie a dezinfekcia (voda, dezinfekčný prostriedok)	1 čistenie = 150 l vody + čistiaci prostriedok cca 50 Sk; čistí sa 2x denne	31 605		31 605
Nájom za umiestnenie automatu	1250 / mesiac	15 000		15 000
Ostatné náklady		5 000		5 000
S P O L U v S K K		637 863	1 692 600	2 330 473
HV za rok z predaja mlieka mliečnym automatom (tržby - náklady) v Sk				13 127
HV za rok za predaj mlieka za vyššiu realizačnú cenu (9,1 - 5 = 4,1 Sk) x ročný predaj mlieka v l				762 600
HV za rok C E L K O M				775 727
Návratnosť investičných nákladov bez dotácie v mesiacoch:				1 rok a 0 m.

Matica návratnosti investície do automatu na mlieko v mesiacoch *

Cena v automate € s DPH		Realizačná cena za mlieko v mliekarni v Sk bez DPH										
		5,0	5,5	6,0	6,5	7,0	7,5	8,0	8,5	9,0	9,5	10,0
0,48	12,0	14	17	20	25	33	48	90	729	-120	-55	-36
0,49	12,5	13	14	17	20	25	33	48	90	729	-120	-55
0,50	12,6	12	14	16	19	24	31	44	77	307	-156	-67
0,52	13,0	11	13	14	17	20	25	33	48	90	729	-120
0,54	13,5	10	11	13	14	17	20	25	33	48	90	729
0,56	14,0	9	10	11	13	14	17	20	25	33	48	90
0,58	14,5	8	9	10	11	13	14	17	20	25	33	48
0,60	15,0	8	8	9	10	11	13	14	17	20	25	33
0,62	15,5	7	8	8	9	10	11	13	14	17	20	25
0,64	16,0	7	7	8	8	9	10	11	13	14	17	20
0,66	16,5	6	7	7	8	8	9	10	11	13	14	17
0,68	17,0	6	6	7	7	8	8	9	10	11	13	14
0,70	17,5	6	6	6	7	7	8	8	9	10	11	13
0,72	18,0	5	6	6	6	7	7	8	8	9	10	11
0,74	18,5	5	5	6	6	6	7	7	8	8	9	10
0,76	19,0	5	5	5	6	6	6	7	7	8	8	9
0,78	19,5	5	5	5	5	6	6	6	7	7	8	8
0,80	20,0	4	5	5	5	5	6	6	6	7	7	8
0,81	20,5	4	4	5	5	5	5	6	6	6	7	7
0,83	21,0	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6	7

Matica návratnosti platí v prípade investičných nákladov **797 435 Sk** bez dotácie a denného predaja **600 l** cez automat na mlieko **Legenda farieb** : Návratnosť:

do 1/2 roka do 1 roka do 2 rokov nad 2 roky

14. Spracovanie, hygiena a marketing na rodinnej farme

Terézia Gergelčíková; IGET Lipany; e-mail: iget@iget.sk

Spracovanie surovín na hotové potravinárske výrobky priamo na rodinnej farme predstavuje najvyššiu pridanú hodnotu hlavne v problémových vidieckych regiónoch. Je to naozaj tak? S čím je potrebné sa popasovať, aby sa mohli farmárske výrobky predávať v súlade platných zákonov?

Je dobré si pripraviť podnikateľský plán, kde sa premietne čo je momentálne k dispozícii, aké sú plány do budúcnosti, aké sú perspektívy. Pri výrobe sú nevyhnutné priestory. K tomu stavebný pozemok, budova, stavebné povolenie, súhlas úradov a dodržiavanie všetkých príslušných zákonov.

Výrobňu schvaľuje Regionálny úrad verejného zdravotníctva, komunálne oddelenie a oddelenie hygieny potravín. Proces tvorí podanie žiadosti, schvaľovanie, vydanie rozhodnutia.

Výroba sa ohlasuje Regionálnej veterinárnej a potravinovej správe, začína sa žiadosťou, pokračuje schvaľovacím procesom, kde sa predkladajú všetky dokumenty Správnej výrobnnej praxe a HACCP – dokumentu zabezpečujúceho bezpečnosť finálnych výrobkov. Po vydaní rozhodnutia je možné vyrábať a predávať.

Pod dokumentom Správnej výrobnnej praxe sa skrýva pôdorys prevádzky, prúdové diagramy výroby, plán údržby, školenia, zdravotná dokumentácia pracovníkov, zložky a prídavné látky, obalový materiál, pracovné postupy, technologické postupy, DDD, postup pre stiahnutie výrobkov z trhu, metrológia, životné prostredie a aktuálne zmluvy.

Pod správnu výrobnú prax patrí aj dodržiavanie hygienického režimu. Hygienický režim tvoria tieto dokumenty: pracovné postupy čistenia a dezinfekcie, zoznam čistiacich a dezinfekčných prostriedkov, program čistenia a dezinfekcie a hlavne záznamy, kde za uvedie kto, čo a ako má robiť.

V pláne HACCP sa určia zodpovední členovia tímu, vymenujú sa všetky výrobky, dodávatelia základnej suroviny, ostatní dodávatelia, aj odberatelia. Súčasťou HACCP je ďalej zoznam všetkých surovín, zložiek a obalov, prúdový diagram výroby, analýza nebezpečenstva, tak biologického, chemického ako aj fyzikálneho. Tu sa identifikujú kritické kontrolné body, určia kritické limity, postupy monitorovania, nápravné opatrenia a postupy vedenia záznamov. Dôležitú súčasť HACCP tvorí opis výrobku, kde je potrebné uviesť, do akej skupiny výrobok patrí, obalový materiál, nápis na obale, zloženie, spôsob a rozsah spracovania, senzorické, mikrobiologické a fyzikálno-chemické požiadavky, dobu spotreby, skladovacie podmienky, návod na použitie a odbytové podmienky.

Pri predaji sa prehodnocuje stratégia marketingu hlavne podľa toho čo sa predáva a kde sa predáva. Predáva sa surovina alebo finálny výrobok. Či je predaj realizovaný priamo na farme zo syrárne, z vlastnej predajne, na trhoch, v obchodných reťazcoch alebo sa tovar predáva priekupníkom. Je dobré porovnávať pozitíva ale aj negatíva a z týchto alternatív si vybrať také, kde pozitíva prevyšujú negatíva.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

15. Produkcia biovajec na Slovensku

Mária Gondová; AGROVITAL p.d. Veľký Krtíš; e-mail: gondova@begokon.sk;

Poľnohospodárske družstvo Agrovital vzniklo v roku 2002 s cieľom hospodáriť na biopôde a produkovať bio výrobky. Svoj cieľ hospodáriť a vyrábať bio potraviny dovŕšilo v roku 2007, keď ako prvá spoločnosť v Slovenskej republike začala s veľkovýrobou bio vajec. Výstavbu a rozširovanie areálu AGROVITAL nám umožnili aj prostriedky EÚ fondov konkrétne z programu SAPARD 2000-2004; SOP P-RV 2004-2006 a PRV 2007-2013 s doterajším čerpaním približne 90 mil. Sk. Dnes zamestnávame 17 pracovníkov. Popri produkcii vajec vyrábame od roku 2008 aj 6 vaječné biocestoviny Walker.

V súčasnosti vyznávači bio potravín poznajú tieto vajcia na Slovensku, ale i v Rakúsku, Maďarsku a Českej republike. Denná produkcia biovajec je 5400 ks, máme 7000 tis. nosníc v 3 halách, dopyt po biovajciach je stále veľký. Medzi našich odobratel'ov patria reťazce ako: AHOLD retail Slovakia; COOP Jednota BA, LM SD; METRO; KAUFAND; BILLA; SPAR CZ; TESCO. Plánujeme vytvoriť aj predajné miesto priamo z dvora AGROVITALu neďaleko V. Krtíša, projekt na opatrenie 1.1 Modernizácia fariem PRV 2007-13 máme podaný, čakáme či bude schválený.

Biosliepky majú vytvorené podmienky pre kvalitnejší život ako v konvenčnej produkcii. Chov nosníc sa realizuje vo voliére s voľným pohybom, s prijímaním krmiva, s možnosťou zoskupovať sa, odpočívať, popoliť sa a znášať vajčička do hniezda. Pre nosnice je vytvorený vonkajší výbeh - 4m² / na nosnicu, v hale sa ráta so 6 ks nosníc na 1 m².

Jedna tretina podlahy je pevná (nie roštová), pokrytá výstelkovým materiálom (piliny, piesok, príp. slama). Od 28.10.2005 je na Slovensku kvôli vtáčej chrípke mimoriadny núdzový stav, kedy ŠVPS zakázala vypúšťať hydinu do voľného výbehu; Nariadenie EÚ 889/2008 o ekologickej výrobe a označovaní bio-produktov vyžaduje voľný výbeh bio nosníc. Museli sme hľadať riešenie – vonkajšiu plochu sme v obmedzenom rozsahu zastrešili vojenskou sieťovinou, UKSUP tento postup schválil, NATURALIS ho akceptuje.

Výsledky rôznych meraní jasne dokázali obsah reziduí látok s farmakologickým, hormonálnym účinkom, antibiotiká, pesticídy, detergenty sú u vajčiek z klietkového chovu. Výroba bioproduktov sa uskutočňuje za prísnych pravidiel EÚ, ktoré umožňujú využívať len dovolené vstupy do poľnohospodárskej výroby a prijateľné postupy v živočíšnej oblasti.

Kvôli postupnému znižovaniu nákladov sme začali výstavbou vlastnej miešarne krmných zmesí, ktorou sa nám darí ušetriť približne 50% nákladov na krmivo pre bio sliepky. Naše krmivo má originálnu receptúru pozostávajúcu z kukurice, pšenice, soj. pokrutín, sušenej lucerny, vápenca, slnečnice a vitamínového doplnku. Denná produkcia krmiva je približne 780 kg, teda za rok okolo 260 ton.

Ďalším krokom zvyšovaním ekonomickej efektivity bude v r. 2010 výstavba haly s vlastným odchovom nosníc, ktoré doteraz kupujeme z Rakúska, tu predpokladáme rovnako 50% úspory.

Súčasťou podniku je aj chov 14 ks kráv bez trhovej produkcie mlieka, 10 kôz, 2 kone, zajace, 27 oviec, a približne 130 ošípaných. Máme i poľnohospodársku pôdu spolu 3,23ha, z čoho 1,95 ha sú TTP v ekológii a 1,28 ha orná pôda, na ktorej pestujeme predovšetkým slnečnicu a kukuricu. Ďalej máme mladé (6 ročné) moderné ovocné bio sady: slivkový – 0,45 ha; jablňový - 1,2 ha a višňový – 0,3 ha, z ovocia ktorých už dnes vyrábame kompóty.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

BIO cestoviny – recept AGROVITAL

- Potrebuje:
- 6 bio vajec
 - 1 kg pšeničnej biomúky
 - 2 až 2,5 dcl pitnej vody
 - 1 čajová lyžička soli

Vyšľaháme vajcia a pridáme preosiatu múku, vodu a soľ, dôkladne vymiešame. Cesto vyvaľkáme na pracovnej doske a nakrájame na požadovanú veľkosť cestovín ručne, alebo za pomoci mlynčeka. Sušenie prebieha pri teplote 20-25 stupňov Celzia pri vlhkosti 60 % cca. 24 hodín.

16. Registrácia fariem a lokálnych potravinových komunit na stránke

www.predajzdvora.sk

Miloš Homola; Run IT; e-mail: miloos@gmail.com

Najlacnejší a zároveň najefektívnejší spôsob ako moderného zákazníka dostať do priameho kontaktu s producentom kvalitných potravín je internet.

Z projektu „Z dvora“ bola vytvorená internetová stránka www.predajzdvora.sk ktorej cieľom je

- informovať farmárov o pravidlách predaja spotrebiteľovi priamo z farmy
 - preto by ste mali stránku občas navštíviť vy
- priviesť zákazníka k producentovi
 - preto by ste mali zaregistrovať svoju farmu

Registrácia farmy

- pri registrácii dostanete mail, v ktorom je potrebné kliknúť na potvrdzovaciu linku
- môžete si vytvoriť niekoľko fariem/predajných miest, ktoré sa budú zobrazovať na mape slovenska
- môžete sa zaregistrovať do niekoľkých Lokálnych potravinových komunit
- alebo vytvoriť vlastnú

V editácii farmy po vyplnení, alebo zmenení ulice či mesta je na zodpovedajúcu ulicu umiestnený terčik. Pre umiestnenie terčika je podstatné aj orientačné číslo zadané spolu s ulicou.

Avšak mnohé farmy sa nachádzajú v okrajových oblastiach obcí a umiestnenie preto nemusí byť presné a teda pre návštevníka mätúce.

Ak na červený terčik kliknete ľavou myšou môžete ním hýbať a potiahnuť ho na vhodnejšiu pozíciu.

Lokálne potravinové komunity - LPK

Táto sekcia má za úlohu podporiť a zjednodušiť prístup k potravinám od producentov zo širšieho okolia. Pri osobnom odbere by to mohlo byť značne neekonomické i časovo a ekologicky nevýhodné.

Ak sa však dá dokopy 10-20 členná skupina a jeden z nich raz za týždeň obehne producentov aj do vzdialenosti 100km to môže byť ekonomicky zaujímavé.

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

Pri vytvorení LPK je potrebné zadať Názov, Oblasť, Podmienky členstva a Kontaktný mail.

Následne bude pridaná do zoznamu LPK a registrovaní návštevníci môžu požiadať o členstvo.

Prístup do LPK majú len užívatelia, ktorým administrátor danej skupiny potvrdí vstup (ten dostane mail s inštrukciami ako to môže urobiť)

Na úvodnej stránke každej LPK je fórum cez ktoré môžu jeho členovia spolu komunikovať.

V zozname produktov môžu farmári pridávať produkty. Obmedzený – zaheslovaný prístup umožňuje aby pre LPK bola iná cena ako pre bežných zákazníkov.

17. Poradenstvo v ekologickom poľnohospodárstve

Ing. Jarmila Drobná; INNATURA s. r. o. ; e-mail: drobna@innatura.sk; innatura@innatura.sk

Spoločnosť **INNATURA s.r.o.** je novozaložená poradenská organizácia, ktorá pôsobí v oblasti poskytovania poradensko-konzultačných služieb pre podnikateľské subjekty v poľnohospodárstve a potravinárstve.

Hlavným predmetom činnosti je poradenstvo v ekologickom poľnohospodárstve, kde poskytujeme komplexné poradenstvo súvisiace s prechodom na ekologické poľnohospodárstvo, hospodárením, administratívou, propagáciou a predajom bioproduktov a biopotravín.

Spoločnosť vznikla s cieľom využiť a zúročiť poznatky a dlhoročné skúsenosti pri monitoringu a implementácii pravidiel a nariadení v oblasti agroenvironmentu a ekologického poľnohospodárstva. Cieľom spoločnosti je poskytovať služby, ktoré pomôžu subjektom analyzovať a riešiť praktické problémy, napomáhať rozvoju ich organizácie,

prispôbiť sa normám kvalitnej výroby a optimalizovať hospodárenie a riadenie v súlade s environmentálnymi potrebami.

Poskytovanie dotácií pre ekologické poľnohospodárstvo je podmienené okrem dodržania všeobecných podmienok podpory, hlavne dodržiavaním pravidiel a zásad ekologickej poľnohospodárskej výroby, ktoré sú legislatívne upravené v Nariadeniach rady (ES) č. 834/2007 a č. 967/2008, Nariadeniach komisie č. 889/2008, č. 1235/2008 č. 1254/2008 a č. 967/2008 a Zákonom č.189/2009 Z.z. o ekologickej poľnohospodárskej výrobe. V tejto oblasti sú naše služby orientované na predchádzanie a riešenie problémov súvisiacich s dodržiavaním príslušných noriem a nariadení.

Poradenstvo v **ekologickom poľnohospodárstve** je zamerané na:

- implementáciu a výklad legislatívy o ekologickej poľnohospodárskej výrobe
- registráciu a prípravu na vstupnú kontrolu
- vedenie záznamov, evidencie a prípravu požadovaných dokumentov
- prípravu na kontrolu a certifikáciu
- rastlinnú výrobu (osevné postupy, výživa a hnojenie, ochrana proti chorobám a škodcom, regulácia výskytu burín)
- živočíšnu výrobu (chov zvierat, ustajnenie, výživa zvierat, krmivá, veterinárna starostlivosť)
- spracovanie (výroba, potravín krmív a osív)
- výrobu a označovanie biopotravín

Ekotrend Slovakia – vzdelávací kurz projektu „Z dvora“

- dopravu a skladovanie bioproduktov a biopotravín
- propagáciu a marketing.

V súvislosti s uplatňovaním krížového plnenia (Cross Compliance), popri dodržiavaní uvedených nariadení pre ekologickú poľnohospodársku výrobu, je každý prevádzkovateľ zároveň povinný hospodáriť v súlade so zákonnými požiadavkami hospodárenia (ZPH) a dobrými poľnohospodárskymi a environmentálnymi podmienkami (GAEC).

Kontroly krížového plnenia sa týkajú všetkých fyzických a právnických osôb, ktoré žiadajú o priame platby, platby v rámci Programu rozvoja vidieka a iné platby a dotácie, pre ktorých poskytnutie je podmienkou plnenie štandardov dobrého poľnohospodárskeho a environmentálneho stavu pôdy.

Spoločnosť INNATURA s. r. o. poskytuje v tejto oblasti poradenské služby pri uplatňovaní a realizácii predpisov a noriem súvisiacich so životným prostredím, zdravím ľudí, rastlín a zvierat, životnými podmienkami zvierat a bezpečnosťou potravín. Prostredníctvom certifikovaných poradcov vypracujeme analýzu súčasného stavu na podniku z pohľadu plnenia noriem podľa zoznamu predpisov ES a poskytneme konzultácie a pomoc pri žiadosti o podporu na uvedené služby.

Poradenstvo v oblasti **krížového plnenia** je podporované z PRV 2007-2013, v rámci opatrenia 1.7 Využívanie poradenských služieb, pričom maximálna výška podpory z celkových oprávnených výdavkov je 80 %, maximálne 1500 Eur. O nenávratný finančný príspevok sa môžu uchádzať fyzické a právnické osoby pôsobiace v poľnohospodárskej prvovýrobe a lesnom hospodárstve. Podmienkou pre získanie finančného príspevku je okrem iného poskytnutie poradenskej služby certifikovaným poradcom.

V oblasti **čerpania prostriedkov z európskych a národných zdrojov** poskytuje spoločnosť informácie a poradenstvo pri tvorbe a koordinácii projektov financovaných a spolufinancovaných z fondov Európskej únie v rámci programovacieho obdobia 2007-2013.

V rámci Programu rozvoja vidieka Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013 žiadateľom o poskytnutie agroenvironmentálnych platieb poradíme pri výbere jednotlivých podopatrení, príprave podkladov a spracovaní žiadostí. Zároveň poskytneme poradenstvo počas celého trvania záväzku.

Cieľom spoločnosti je zamerať svoju činnosť aj na vzdelávanie farmárov a propagáciu ekologickej poľnohospodárskej výroby. V tejto oblasti sa chceme orientovať na organizáciu školení, seminárov, prednášok a kurzov, organizáciu študentských stáží, odborných pobytov, zájazdov a exkurzií na Slovensku a v zahraničí, sprostredkovať účasť na výstavách a veľtrhoch, zasielať informačné materiály a odborné publikácie, zabezpečiť reklamu a inzerciu a poskytnúť informácie o možnostiach odbytu.

Spoločnosť INNATURA s. r. o. poskytuje svoje služby predovšetkým individuálnou formou, a to priamym kontaktom so zákazníkom telefonicky alebo písomne. Na požiadanie je možné zabezpečiť stretnutie a konzultácie priamo u klienta.

Aktuálne informácie o činnosti spoločnosti je možné nájsť na www.innatura.sk.

Kontakt: INNATURA s.r.o., Björnsonova 16, 811 05 Bratislava, e-mail: innatura@innatura.sk, mobil: 0903 448 053